ISCTBL 2020

INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

Факултет за туризам и бизнис логистика

Goce Delchev University Shtip

Faculty of Tourism and Business Logistics

Трета Меѓународна Научна Конференција

Third International Scientific Conference

ПРЕДИЗВИЦИТЕ ВО ТУРИЗМОТ И БИЗНИС ЛОГИСТИКАТА ВО 21 ВЕК

CHALLENGES OF TOURISM AND BUSINESS LOGISTICS IN THE 21ST CENTURY

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ

CONFERENCE PROCEEDINGS

ISCTBL 2020
INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Факултет за туризам и бизнис логистика

Goce Delcev University Shtip
Faculty of Tourism and Business Logistics

Трета Меѓународна Научна Конференција

Third International Scientific Conference

ПРЕДИЗВИЦИТЕ ВО ТУРИЗМОТ И БИЗНИС ЛОГИСТИКАТА ВО 21 ВЕК

CHALLENGES OF TOURISM AND BUSINESS LOGISTICS IN THE 21ST CENTURY

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ

CONFERENCE PROCEEDINGS

13 ноември 2020 г / November 13, 2020

Издавач:
Факултет за туризам и бизнис логистика
Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Крсте Мисирков, 10-А, 201, 2000, Штип, РС Македонија
Тел: +389 32 550 350
www.ftbl.ugd.edu.mk
www.ugd.edu.mk

За издавачот:
д-р Татјана Бошков, декан

Организатор на конференцијата:
Факултет за туризам и бизнис логистика

Publisher:
Faculty of Tourism and Business Logistics
Goce Delchev University of Shtip
“Krste Misirkov” no.10-A P.O. Box 201 Shtip 2000, North Macedonia
Tel: +389 32 550 350
www.ftbl.ugd.edu.mk
www.ugd.edu.mk

For the Publisher:
Tatjana Boshkov, Ph.D. – Dean

Conference Organizator:
Faculty of Tourism and Business Logistics

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

338.48(497.7)(062)

INTERNATIONAL scientific conference Challenges of tourism and business logistics in the 21st century (3 ; 2020 ; Stip)
Challenges of tourism and business logistics in the 21st century [Електронски извор] / The 3th international scientific conference, September 13 th , 2020, Republic of North Macedonia. - Stip : Goce Delcev University of Stip, Faculty of tourism and business logistics, 2020

Начин на пристапување (URL): https://e-lib.ugd.edu.mk/zbornici.html. - Текст во PDF формат, содржи 435 стр., илустр. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 22.11.2020. - Фусноти кон текстот. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-779-7

а) Туризам -- Економски прилики -- Македонија -- Собири

COBISS.MK-ID 52738053

Организациски комитет:
Проф. д-р. Татјана Бошков, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Факултет за Туризам и Бизнис логистика, Штип, Република Северна Македонија
Доц. д-р. Наташа Митева, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Факултет за Туризам и Бизнис логистика, Штип, Република Северна Македонија
Доц. д-р. Душко Јошески, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Факултет за Туризам и Бизнис логистика, Штип, Република Северна Македонија
м-р Цветанка Ристова Магловска, асистент-докторанд, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Факултет за Туризам и Бизнис логистика, Штип, Република Северна Македонија

Меѓународен програмски комитет:
Проф. д-р. Татјана Бошков, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Факултет за Туризам и Бизнис логистика, Штип, Република Северна Македонија
Доц. д-р. Наташа Митева, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Факултет за Туризам и Бизнис логистика, Штип, Република Северна Македонија
м-р Цветанка Ристова Магловска, асистент-докторанд, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Факултет за Туризам и Бизнис логистика, Штип, Република Северна Македонија
Доц. д-р. Душко Јошески, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Факултет за Туризам и Бизнис логистика, Штип, Република Северна Македонија
Проф. д-р. Александра Жежова, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Факултет за Туризам и Бизнис логистика, Штип, Република Северна Македонија
Проф. д-р. Зоран Темелков, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Факултет за Туризам и Бизнис логистика, Штип, Република Северна Македонија
Доц. д-р. Анета Стојановска-Стефанова, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Факултет за Туризам и Бизнис логистика, Штип, Република Северна Македонија
д-р Душица Попова, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Факултет за Туризам и Бизнис логистика, Штип, Република Северна Македонија
д-р Билјана Цоневска Гуњовска, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Факултет за Туризам и Бизнис логистика, Штип, Република Северна Македонија
Проф. д-р. Марија Магдинчева-Шопова, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Факултет за Туризам и Бизнис логистика, Штип, Република Северна Македонија
Проф. д-р. Тања Ангелкова Петкова, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Факултет за Туризам и Бизнис логистика, Штип, Република Северна Македонија
Доц. д-р. Оливер Филипоски, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Факултет за Туризам и Бизнис логистика, Штип, Република Северна Македонија
д-р Васко Шутаров, МИТ Универзитет, Факултет за безбедност, Република Северна Македонија
Проф. д-р. Глигор Бишев, Универзитет „Св. Климент Охридски“ - Битола, Економски факултет Прилеп, Република Северна Македонија
Проф. д-р. Мадалина Теодора Андреи, Универзитет Хиперион, Факултет за општествени, хуманистички науки и природни науки, Оддел за географија, Романија
Проф. д-р. Соња Квирога, Универзитет Алкала, Оддел за економија, Шпанија
Проф. д-р. Алиса Флеишер, Хебрејскиот универзитет Јерусалим, Роберт Х. Смит, Факултет за земјоделие, Храна и Животна средина, Оддел за економија на животна средина и управување, Израел
Проф. д-р. Ноам Шовал, Хебрејски универзитет Ерусалим, Факултет за општествени науки, Оддел за географија, Израел
Проф. д-р. Нурија Елиса Морере Молинеро, Универзитет Реј Хуан, Шпанија
Проф. д-р. Никола Хурвулиадес, Американ Колеџ Солун, Грција
Проф. д-р. Донила Пипа, Универзитет Марин Барлети, Економски факултет, Албанија

Проф. д-р. Мохамед Фуад, Ариш Универзитет, Факултет за уметност, Египет
Проф. д-р. Френсис Вериза, Универзитет Толиара, Факултет за оппштествени науки, Мадагаскар
Проф. д-р. Октавиан Сербан, Букурешки Универзитет за Економија, Факултет за храна од земјоделие и економија на животната средина, Романија
Проф. д-р. Сабина Георгечи, Асоцијација за промоција на туризмот, Дробета Турму-Северин, Романија
Проф. д-р. Серафима Роскова, Молдовска академија за науки, Академија за економски науки на Молдавија, Република Молдавија
Проф. д-р. Стела Дерменџиева, Универзитет на Велико Трново Свети „Кирил и Методиј“, Оддел за Географија, Бугарија
Проф. д-р. Марта Боровска Стефанска, Универзитет во Лоџ, Факултет за Географски науки, Институт за градежна средина и Просторна, Полска
Проф. д-р. Јулиана Поп, Универзитет за економски студии, Факултет за бизнис и туризам, Романиа
Проф. д-р. Елена Тома, Универзитет Хиперион, Факултет за општествени, хуманистички науки и природни науки, Оддел за географија, Романија
Проф. д-р. Ирина Лазар, Универзитет Хиперион, Факултет за општествени, хуманистички науки и природни науки, Оддел за географија, Романија
Проф. д-р. Озгур Јерли, Дужче Универзитет, Факултет за Шумарство, Оддел за пејсажи, Турција
Доц. д-р. Жарко Радјеновиќ, Универзитет во Ниш, Центар за иновации, Србија
Проф. д-р. Драго Цвијановиќ, Универзитет во Крагујевац, Факултет за Хотелски менаџмент и Туризам Врњачка Бања, Србија
Проф. д-р. Дарко Димитровски, Универзитет во Крагујевац, Факултет за Хотелски менаџмент и Туризам Врњачка Бања, Србија
Проф. д-р. Серџо Чипола, Универзитет во Палермо, Силиција, Италија
Доц. д-р. Марија Белиј, Универзитет во Белград, Факултет за географија, Србија
Доц. д-р. Андреј Мичовиќ, Универзитет во Крагујевац, Факултет за Хотелски менаџмент и Туризам Врњачка Бања, Србија

Organizational committee:
Prof. Tatjana Boshkov, Ph.D., Goce Delcev University of Stip, Faculty of Tourism and Business logistics, Stip, North Macedonia
Assist. Prof. Natasa Miteva, Ph.D., Goce Delcev University of Stip, Faculty of Tourism and Business logistics, Stip, North Macedonia
Assist. Prof. Dusko Joseski, Ph.D., Goce Delcev University of Stip, Faculty of Tourism and Business logistics, Stip, North Macedonia
Cvetanka Ristova Maglovska, M.Sc., University Teaching Assistant, Goce Delcev University of Stip, Faculty of Tourism and Business logistics, Stip, North Macedonia

International program committee:
Prof. Tatjana Boshkov, Ph.D., Goce Delcev University of Stip, Faculty of Tourism and Business logistics, Stip, North Macedonia
Assist. Prof. Natasa Miteva, Ph.D., Goce Delcev University of Stip, Faculty of Tourism and Business logistics, Stip, North Macedonia
Cvetanka Ristova Maglovska, M.Sc., University Teaching Assistant, Goce Delcev University of Stip, Faculty of Tourism and Business logistics, Stip, North Macedonia
Assist. Prof. Dusko Joseski, Ph.D., Goce Delcev University of Stip, Faculty of Tourism and Business logistics, Stip, North Macedonia
Prof. Aleksandra Zezova, Ph.D., Goce Delcev University of Stip, Faculty of Tourism and Business logistics, Stip, North Macedonia
Prof. Zoran Temelkov, Ph.D., Goce Delcev University of Stip, Faculty of Tourism and Business logistics, Stip, North Macedonia
Assist. Prof. Aneta Stojanovska - Stefanova, Ph.D., Goce Delcev University of Stip, Faculty of Tourism and Business logistics, Stip, North Macedonia
Dusica Popova, Ph.D., Goce Delcev University of Stip, Faculty of Tourism and Business logistics, Stip, North Macedonia
Biljana Conevska Gunjovska, Ph.D., Goce Delcev University of Stip, Faculty of Tourism and Business logistics, Stip, North Macedonia
Prof. Marija Magdinceva – Sopova, Ph.D., Goce Delcev University of Stip, Faculty of Tourism and Business logistics, Stip, North Macedonia
Prof. Tanja Angelkova Petkova, Ph.D., Goce Delcev University of Stip, Faculty of Tourism and Business logistics, Stip, North Macedonia
Assist. Prof. Oliver Filiposki, Ph.D., Goce Delcev University of Stip, Faculty of Tourism and Business logistics, Stip, North Macedonia
Vasko Sutarov, Ph.D., MIT Univeristy, Faculty of Security Sciences, North Macedonia
Prof. Gligor Bishev, Ph.D., St. Clement of Ohrid University of Bitola, Faculty of Economics, Prilep, North Macedonia
Prof. Madalina Teodora Andrei, Ph.D., Hyperion University, Faculty of Social, Humanities and Natural Sciences, Department of Geography, Romania
Prof. Sonia Quiroga, Ph.D., University of Alcalá, Depatment of Economics, Spain
Prof. Aliza Fleischer, Ph.D., The Hebrew University of Jerusalem, The Robert H. Smith Faculty of Agriculture, Food and Environment, Department of Environmental Economics and Management, Israel
Prof. Noam Shoval, Ph.D., The Hebrew University of Jerusalem, Faculty of Social Sciences, The Department of Geography, Israel

Prof. Nuria Elisa Morère Molinero, Ph.D., Universidad Rey Juan Carlos, Catedrática Historia Antigua, Spain
Prof. Nikolas Hourvouliades, Ph.D., American College of Thessaloniki, Greece
Prof. Donila Pipa, Ph.D., Marin Barleti University, Faculty of Economy, Albania
Prof. Mohamed Fouad, Ph.D., Arish University, Faculty of Arts, Egypt
Prof. Francis Veriza, Ph.D., University of Toliara, Faculty of Lettets and Human Sciences, Madagascar
Prof. Octavian Serban, Ph.D., Bucharest University of Economic Studies, Faculty of Agrifood and Environmental Economics, Romania
Prof. Sabina Gheorgheci, Ph.D., Mehedinți Tourism Promotion Association, Drobeta Turnu-Severin, Romania
Prof. Serafima Roșcovan, Ph.D., Moldova Academy of Science, Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova
Prof. Stella Dermendzhieva, Ph.D., University of Veliko Turnovo St Cyril and St. Methodius, Department of Geography, Bulgaria
Prof. Marta Borowska-Stefanska, Ph.D., University of Lodz Faculty of Geographical Sciences, Institute of the Built Environment and Spatial Policy, Poland
Prof. Iuliana Pop, Ph.D., University of Economic Studies, Faculty of Business and Tourism, Romania
Prof. Elena Toma, Ph.D., Hyperion University, Faculty of Social, Humanities and Natural Sciences, Department of Geography, Romania
Prof. Irina Lazăr, Ph.D., Hyperion University, Faculty of Social, Humanities and Natural Sciences, Department of Geography, Romania
Prof. Ozgur Yerli, Ph.D., Duzce University, Faculty of Forestry, Department of Landscape, Architecture, Turkey
Assist. Prof. Zarko Radjenovic, Ph.D., University of Nis, Innovation Center, Serbia
Prof. Drago Cvijanović, Ph.D., University of Kragujevac, Faculty of Hotel Management and Tourism in Vrnjacka Banja, Serbia
Prof. Darko Dimitrovski, Ph.D., University of Kragujevac, Faculty of Hotel Management and Tourism in Vrnjacka Banja, Serbia
Prof. Sergio Cipolla, Ph.D., University of Palermo, Italia
Assist. Prof. Marija Belij, Ph.D., University of Belgrade, Faculty of Geography, Serbia
Assist. Prof. Andrej Mićović, Ph.D., University of Kragujevac, Faculty of Hotel Management and Tourism in Vrnjacka Banja, Serbia

Пленарна сесија

Проф. д-р Глигор Бишев, претседател на Управниот одбор и генерален извршен директор на „Шпаркасе Банка Македонија АД Скопје” – *„Влијанието на пандемијата врз економските движења“*

Питер Табак, извршен директор, водечки регионален економист за економија, политика и управување на Западен Балкан, Потпретседател за политика и партнерства,Европската банка за обнова и развој - *„Economic outlook for the Western Balkans during and after the epidemic“*

Милан Здравковиќ, извршен директор на операторот на дистрибутивниот систем во Ј.П.Србијагас, Белград, Србија – *„Supply of natural gas in COVID-19 conditions - experience and expectations“*

Проф. д-р Мишко Џидров, професор и проректор за настава и студенти, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип – *„УГД во време на пандемија“*

Проф. д-р Татјана Бошков, професор и декан на Факултетот за туризам и бизнис логистика – *„The impact of coronavirus on global growth and global supply chain shifts“*

Модератори

Панел модератор

Проф. д-р Татјана Бошков, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Факултет за туризам и бизнис логистика

Прва и втора сесија

Доц. д-р Наташа Митева, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Факултет за туризам и бизнис логистика

Plenary session

Prof. Gligor Bishev, University Professor and Chairman of the Board, Sparkasse Bank-Skopje – *“The impact of the pandemic on economic developments”*

Peter Tabak, Executive Director, Leading Regional Economist for Economics, Policy and Governance in the Western Balkans Vice-President for Policy and Partnerships, European Bank for Reconstruction and Development - *“Economic outlook for the Western Balkans during and after the epidemic”*

Milan Zdravkovic, Executive Director of the Distribution System Operator in J.P Srbijagas, Belgrade, Serbia – *“Supply of natural gas in COVID-19 conditions - experience and expectations”*

Prof. Misko Dzidrov, University Professor and Vice-rector for Teaching and Students, Goce Delcev University of Stip – *“UGD in a time of pandemic”*

Prof. Tatjana Boskov, University Professor and Dean of the Faculty of Tourism and Business Logistics, Goce Delcev University of Stip – *“The impact of coronavirus on global growth and global supply chain shifts”*

Moderators

Panel Moderator

Tatjana Boshkov, Goce Delcev University of Stip, Faculty of tourism and business logistics, Stip, North Macedonia

I and II session

Natasha Miteva, Goce Delcev University of Stip, Faculty of tourism and business logistics, Stip, North Macedonia

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
GOCE DELCEV UNIVERSITY OF STIP

ФАКУЛТЕТ ЗА ТУРИЗАМ И БИЗНИС ЛОГИСТИКА
FACULTY OF TOURISM AND BUSINESS LOGISTICS

ТРЕТА МЕЃУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА

THIRD INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

ПРЕДИЗВИЦИТЕ ВО ТУРИЗМОТ И БИЗНИС ЛОГИСТИКАТА ВО 21 ВЕК

CHALLENGES OF TOURISM AND BUSINESS LOGISTICS IN THE 21ST CENTURY

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
CONFERENCE PROCEEDINGS

13 ноември, 2020, Штип / Shtip, November 13th, 2020

ПРЕДГОВОР

Факултетот за туризам и бизнис логистика при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, беше организатор на Третата меѓународна научна конференција „Предизвици на туризмот и бизнис логистика во 21 век“. Конференцијата се одржа на 13 ноември 2020 година на платформата Microsoft Teams, со повеќе од 90 учесници од матичната земја и странство. Оваа година Меѓународниот научен комитет брои еминентни професори од нашата земја и над 15 странски земји како Израел, Шпанија, Франција, Молдавија, Италија, Грција, Египет, Полска, Турција, Романија, Бугарија, Србија, Хрватска, Босна и Херцеговина и Словенија.

Целта на оваа конференција е да промовира поголемо разбирање на бизнис администрација, логистиката, туризмот и угостителство во однос на управувањето, економијата, образованието и претприемништвото. Ова подразбира дека фокусот на учесниците го насочивме кон најновите трендови и предизвици во врска со развојот на туризмот, менаџирањето со компаниите, пазарот на труд, можностите за придобивки и профит, изгледите за подобра конкурентност на меѓународниот пазар, што пак е императив за финансиската стабилност на нашата земја во целина.

Имено, со пристигнатите трудови и авторските истражувања се оствари целта на конференцијата - а тоа е оценувањето на тековната состојба и идните изгледи за развој на микро план што се однесува на домашниот пазар, како и движењата на глобалната економија, подготвувајќи ја бизнис заедницата за предизвиците со кои ќе се соочуваат при остварувањето на нивните цели, што де факто влијае врз одржувањето на финансиите особено во времето кое го живееме под притисокот на пандемијата.

Препораките кои се пренесоа се однесуваат како да се зајакнува капацитетот на компаниите како и промените во регулативите кои го диктираат нашиот пат кон ЕУ. Дискусиите во текот на конференцијата беа одговор на тоа како реагираа и се позиционираа менаџерите на финансиски средства во услови на голем пазарен ризик, пазарни шокови и турбуленции и како треба да се подготвуваат инвеститорите во поедини сектори. Трудовите прикажаа изгледи и кон идната интеграција на земјите од Западен Балкан, со осврт на досегашните постигнувања и идните предизвици пред овие економии како и размена на искуства на сите учесници кои сме денес присутни од повеќе земји.

Токму овие препораки треба да бидат двигател на процесите на реформата во насока на подигање на квалитетот на образованието заради поголема продуктивност на трудот, конкурентност на економијата и намалување на неусогласеноста на понудата на вештини и компетенции како и побарувачката на пазарот на труд.

Постигнувањето на овие цели е заедничка задача на сите оние што се во позиција да го дадат својот придонес за имплементација на реформите во општеството. Токму тие реформи, тие промени во начинот на пристап, методологија на работа и организација, не треба да ги правиме само за да станеме дел од економскиот блок, туку да бидат во насока да постигнеме нешто друго, многу позначајно, односно сите напори што ги правиме да бидат за остварување на повисок степен на благосостојбата на нашите граѓани, за создавање на достоинствени услови за живот и работа.

Во регионот, меѓутоа и пошироко, во Европа, искуствата се најразлични. Наидуваме на успешни, и на не толку успешни модели. Токму ваквите научните конференции, дебатите што се развиваат тука, се најдобриот начин за размена на искуства, за идентификација на предизвиците и перспективите, за споредување на моделите и третирањето на нивните недостатоци или предности, меѓутоа и презентирање

на можните нови комбинирани модели. Едукацијата на новите генерации кои ќе бидат подготвени да се соочат со предизвиците што ги носи глобализацијата, е заеднички предизвик на Универзитетите, на бизнис заедницата, но и на централната и локалната власт.

Штип,
13 Ноември 2020

Главен уредник
Проф. д-р Татјана Бошков, *Декан*

PREFACE

The Faculty of Tourism and Business Logistics in Gevgelia, part of the University Goce Delchev from Shtip, hosted the Third International Scientific Conference, "Challenges of Tourism and Business Logistics in the 21st Century". The conference was held on 13th of November 2020 on the platform Microsoft Teams, with more than 90 participants from the country and abroad. This year the International scientific committee included eminent professors from our country and more than 15 from foreign countries, such as Israel, Spain, France, Moldova, Italy, Greece, Egypt, Poland, Turkey, Romania, Bulgaria, Serbia, Croatia, Bosnia and Herzegovina and Slovenia.

The aim of this conference is promoting a greater understanding of the business administration, logistics, tourism and hospitality in terms of management, economics, education and entrepreneurship. In that context, the focus of our participants was on the latest trends and challenges related to tourism development, company management, labour market, opportunities for gain and profit, opportunities for better competitiveness in the international market, which is imperative for the financial stability of our country entirely.

Furthermore, the conference papers and authors' researches fulfilled the aim of the conference, the assessment of the current situation and future prospects for the development of the micro plan in terms of the domestic market, as well as the global economy changes, prepared the business community for the challenges that will they face during their goal achievement, which de facto affects the maintenance of finances especially in the time we live under the pandemic pressure.

The detection of the conditions that have been presented is a real mirror of where we are, where we have been, and what is even more difficult, to answer the question what next? Achieving these goals is a common task of all those who are in a position to contribute to the implementation of reforms in society. Exactly those reforms, those changes in the way of approach, methodology of work and organization, we should not make only to become part of the economic block, but to be in the direction of achieving something else, something much more significant - efforts for achieving a higher degree of well-being of our citizens, for creating dignified living and working conditions.

In the region, but also beyond, in Europe, the experiences are diverse. We come across successful and not so successful models. Exactly such scientific conferences, debates that develop here, are the best way to exchange experiences, to identify challenges and perspectives, to compare models and how to treat their disadvantages or advantages, but also to present possible new combined models. The education of the new generations that will be ready to face the challenges posed by globalization is a common challenge of the Universities, the business community, but also of the central and local government.

Shtip,	Editor
November, 13th, 2020	Tatjana Boshkov, Ph.D. *Dean*

Contents

ПРЕДГОВОР 10

PREFACE 12

СЕСИЈА: БИЗНИС ЛОГИСТИКА И БИЗНИС АДМИНИСТРАЦИЈА 17

SESSION: BUSINESS LOGISTICS & BUSINESS ADMINISTRATION 17

THE IMPACT OF DIGITAL FINANCE AND FINTECH ON FINANCIAL INCLUSION AND THE EMERGENCE OF DFS PROVIDERS 19

Tatjana Boshkov;Dushko Joshevski 19

MONETARY POLICY EFFECTIVENESS, AND SOME EXPLANATIONS OF UNEMPLOYMENT, FAIR WAGES AND FAIR PRICES IN A GENERAL EQUILIBRIUM SETTING 26

Dushko Josheski; Tatjana Boshkov 26

LABOR MARKET POLICIES IN BULGARIA DURING THE EMERGENCY EPIDEMIOLOGICAL SITUATION 54

Tatyana Dimitrova.; Slavi Dimitrov 54

ЧОВЕЧКИОТ КАПИТАЛ – ФАКТОР ЗА ГРАДЕЊЕ КОНКУРЕНТСКА КОМПАНИСКА ПРЕДНОСТ 64

Драшко Атанасоски; Емануела Есмерова 64

МЕНАЏМЕНТОТ НА ЗНАЕЊЕ ВО МОДЕРНАТА ЕКОНОМИЈА 72

Емануела Есмерова ; Драшко Атанасоски 72

COMPONENTS OF CUSTOMER BASED BRAND EQUITY 79

Ventsislava Nikolova-Minkova 79

INTELLECTUAL PROPERTY IN DIGITAL ENVIRONMENT 89

Svetla Panayotova; Ventsislava Nikolova-Minkova 89

ВЛИЈАНИЕТО НА СОВРЕМЕНИТЕ ЛОГИСТИЧКИ ТРЕНДОВИ ВО ПОЛЕТО НА ЕКОНОМИЈАТА 100

Гордан Јанкуловски 100

DIGITAL MARKETING AND ITS IMPORTANCE DURING THE PANDEMIC 111

Natasha Miteva; Dushica Popova ; Aco Kuzelov 111

EMPOWERNMENT OF WOMEN: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES IN THE MODERN WORLD 119

Aneta Stojanovska-Stefanova; Marija Magdinceva-Sopova; Hristina Runcheva Tasev 119

A MODERN APPROACH TO PROCESS MANAGEMENT WITHIN THE MACEDONIAN INSURANCE COMPANY 131

Елизабета Митрева; Горан Стојановски 131

THE IMPACT OF PRICE MANAGEMENT ON BUSINESS OPERATION OF THE ENTERPRISE: THEORETICAL ASPECT 145

Snezana Bardarova; Mimoza Serafimova 145

OVERVIEW OF NEOBANKS MODEL AND ITS IMPLICATIONS FOR TRADITIONAL BANKING. 156

Zoran Temelkov 156

ГОЛЕМАТА РЕЦЕСИЈА 2007-2009 ВО САД........ 166

Љупчо Давчев; Александар Давчев 166

МОНЕТАРНАТА ПОЛИТИКА ВО СЛУЧАЈОТ НА ГОЛЕМАТА РЕЦЕСИЈА 2007-2009 ПРЕКУ ПРИМЕРОТ НА ФЕДЕРАЛНИТЕ РЕЗЕРВИ НА САД И ЕВРОПСКАТА ЦЕНТРАЛНА БАНКА 175

Александар Давчев; Љупчо Давчев 175

СЕСИЈА: ТУРИЗАМ, УГОСТИТЕЛСТВО И ГАСТРОНОМИЈА........ 184

SESSION: TOURISM, HOSPITALITY & GASTRONOMY 184

RURAL TOURISM IN VOJVODINA? 185

Drago Cvijanović; Tamara Gajić; Dejan Sekulić 185

PA-BAT METHODOLOGY IN ESTIMATING ECOSYSTEM SERVICES (Case study: ES-Nature based tourism at the Biosphere Reserve “Golija Studenica”) 196

Milica Luković 196

АНАЛИЗА НА ИНДИКАТОРИТЕ ЗА РАЗВОЈ НА УРБАНИОТ ТУРИЗАМ НА РЕПУБЛИКА С. МАКЕДОНИЈА НИЗ ПРИЗМАТА НА ПЛАНСКИТЕ РЕГИОНИ... 205

Дарко Мајхошев, Цане Котески........ 205

СОЦИЈАЛЕН ТУРИЗАМ НАСПРОТИ СОЦИЈАЛНИТЕ ФУНКЦИИ НА ТУРИЗМОТ 218

Николчо Петров; Златко Јаковлев; Цане Котески 218

FINANCIAL PERFORMANCE MEASURING OF A HOTEL COMPANY - CASE STUDY 228

Marko Milašinović; Aleksandra Mitrović; Stefan Milojević 228

РАЗГЛЕДНИЦИ ЗА ОХРИД ПЕЧАТЕНИ ВО СОЦИЈАЛИЗМОТ И НИВНАТА УЛОГА ВО ПРОМОЦИЈА НА ТУРИЗМОТ........ 235

Никола В. Димитров 235

ВЛИЈАНИЕ НА ПЛАНИНСКИОТ ТУРИЗАМ ВРЗ ТУРИСТИЧКИОТ ПРОМЕТ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА 248

Ана Здравковска-Илиевска, Илија Закоски 248

КУЛТУРНИ И ВЕРСКИ СОДРЖИНИ ВО ТУРИЗМОТ НА ЛЕШОЧКИОТ МАНАСТИР 256

Илија Закоски........ 256

EUROPEAN CAPITALS OF CULTURE: CASE STUDY – ATHENS 266

Marija Lakićević; Danijela Pantović; Vladan Petrović 266

STATISTICAL ANALYSIS OF TOURIST ARRIVALS AND NIGHTS IN CROATIA DURING THE SARS-CoV-2 PANDEMIC 273

Cvetan Kovač; Ana Šijaković 273

PERSPECTIVE AND PROBLEMS OF CYCLING TOURISM IN NORTH CROATIA .. 284

Nikola Medved; Ana Maria Gavrić; Lea Vukojević 284

GASTRO EVENTS, AN IMPORTANT FACTOR FOR PRESERVATION OF CULTURE, TRADITION AND REGIONAL DEVELOPMENT - CASE STUDY OF ŠUMADIJA DISTRICT 294

Dragan Tezanovik; Sanja Filipovik ; Maja Banjak 294

TOURISM IN COVID-19 PANDEMIC IN NORTH MACEDONIA: EXPERIENCES AND PERSPECTIVES 305

Goran Kitevski; Dejan Iliev 305

SUSTAINABLE TOURISM AND UNESCO STATUS BENEFITS: PERCEPTIONS OF RESIDENTS OF OHRID 315

Biljana Petrevska; Cvetko Andreeski ; Tanja Mihalič 315

ПРИДОБИВКИ ОД ПРИМЕНАТА НА СТАНДАРДИ ОД ОБЛАСТА НА ТУРИЗМОТ ВО С. МАКЕДОНИЈА 325

Велибор Тасевски; Џеват Кицара ; Ана М. Лазаревска 325

ИНТЕРЕС НА СТУДЕНТИТЕ ЗА ВКЛУЧУВАЊЕ ВО АКТИВНОСТИ НА ОТВОРЕНО 335

Деспина Сивевска; Билјана Попеска; Цветанка Ристова Магловска 335

МОТИВСКИТЕ ФАКТОРИ НА ТУРИСТИЧКИТЕ ДВИЖЕЊА НА ДОМАШНИТЕ ТУРИСТИ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА 344

Давид Трајковски 344

ЕНЕРГЕТСКИ РАЗЛИКИ ПОМЕЃУ РАЗЛИЧНИ ВИДОВИ НА САЛАТИ 356

Дарко Андроников; Мерита Умети Лесковица ; Ацо Кузелов 356

ОПШТИНА БЕРОВО, АТРАКТИВНА ТУРИСТИЧКА ДЕСТИНАЦИЈА ЗА СПЕЦИФИЧНИ ВИДОВИ ТУРИЗАМ 363

Тања Ангелкова Петкова; Владимир Китанов 363

ИНОВАЦИИТЕ ВО ТУРИЗМОТ И УГОСТИТЕЛСТВОТО 371

Владимир Китанов, Тања Ангелкова Петкова 371

КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЈА, МОДЕЛИРАЊЕ И МЕНАЏМЕНТ НА ПРОЦЕСОТ НА УЧЕЊЕ И ЗНАЕЊЕ ВО ТУРИСТИЧКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ 381

Бранко Николовски 381

COMPUTERIZED BOOKING SYSTEMS: ICT READINESS CONTEXT FOR BALKAN COUNTRIES 392

Žarko Rađenović 392

DIGITAL TOURISM 401
Dragan Vojinović[1]; Boris Brezo[2]; 401
PREVALLA-BALKAN’S PEARL 411
Naser Bresa[1], Cane Kotecki[2], Zlatko Jakovlev[3] 411
КУЛТУРНА ДИПЛОМАТИЈА И КУЛТУРЕН ТУРИЗАМ ЗА ВРЕМЕ НА СВЕТСКА ПАНДЕМИЈА 417
Васко Шутаров[1] **Abstract** 417
INTERNATIONAL TOURISM AND POLITICS 428
Dimitar Dimitrov 428

УДК 338.48-44(497.735)

ОПШТИНА БЕРОВО, АТРАКТИВНА ТУРИСТИЧКА ДЕСТИНАЦИЈА ЗА СПЕЦИФИЧНИ ВИДОВИ ТУРИЗАМ

Тања Ангелкова Петкова[1]; Владимир Китанов[2]

Апстракт

The fact that the mass tourism, which in our conditions contains first of all use of "sun, water and beach", represents a form in need of constant upgrade with alternative. Because of that, there are more and more appearances of the selective types of tourism, which divide the touristic market on more segments of consumers, whose requests are getting more specific day by day.
The number of consumers that are motivated by the alternative types of tourism is increasing every day, and most present of all are tourists that have a will to actively spend their holiday, to relax, to have fun, to learn, to culturally rise and to create an opportunity to enlighten their personality through their touristic residence.
In Republic of Macedonia there are favourable conditions for growth for many alternative types of tourism. That is also the case with Berovo which abounds with expressed selection in this regard.

Клучни зборови: *Alternative tourism, touristic destinations, Berovo*
ЈЕЛ класификација: *Z30, Z32, Z39*

Вовед

Република Македонија е земја богата со природни вредности, кои придонесуваат за развој на масовниот туризам во земјата. Нормално сите овие природни вредности се основа и за многуте алтернативни форми на туризмот. За регионот на Берово е многу битно да се искористат природните и културно - социјалните вредности на овој простор. Туризмот овде се јавува како двигател кој може да ги соедини и да ги доведе во функционална употреба ресурсите и човековиот креативен труд. Туризмот може да оживее и да валоризира ваков регион и истовремено да донесе позитивни економски ефекти.

Регионот на Берово е подрачје кое е богато со изразити културни, природни и антропогени вредности кои придонесуваат за развој на туризмот. Преку нив доаѓа до израз алтернативниот туризам кој станува сѐ поинтересен за посетителите на овој регион.

Оттука, како главен предмет на истражувањето се токму алтернативните форми на туризам во овој регион кои во голема мерка можат да придонесат за поефективно и поефикасно насочување на активностите на туристичката понуда на овој регион. Преку согледувањето на различните туристички ресурси во регионот се доаѓа до дефинирање

[1]Tanja Angelkova Petkova, Professor, Faculty of tourism and business logistics – Gevgelia, University “Goce Delcev” – Shtip, e-mail: tanja.angelkova@ugd.edu.mk
[2]Vladimir Kitanov, Professor, Faculty of tourism and business logistics – Gevgelia, University “Goce Delcev” – Shtip, e-mail: vladimir.kitanov@ugd.edu.mk

на сите селективни видови туризам кои може да доминираат во овој предел. Со определување на селективните видови туризам и нивна валоризација, ќе се подигне свеста на рецептивното население и тоа ќе биде мотивирано за правилно менаџирање и искористување на истите.

Кога се прави анализа на ваков регион, во зависност од неговата местоположба, како и ресурсите кои ги поседува, може да се истакне дека потенцијалите ќе бидат забележителни. Потребна е детална обработка на регионот и откривање на вистинските потенцијални вредности. Тие ја артикулираат развојноста на повеќе алтернативни форми на туризмот.

Природни туристички атрактивности во регионот на Берово

Под природни вредности подразбираме природни фактори кои се атракција за туристите и основа за сите туристички движења. Туристите сакаат да посетуваат нови места, за коишто се убедени дека таму ќе поминат убаво време кое ќе им остави убави спомени. Затоа, особено е значајно да се пронајдат природните вредности, а потоа истите да се промовираат, за потенцијалните туристи да сознаат за нив.

Географската положба, релјефните, климатските, хидрографските и биогеографските вредности, претставуваат изразити туристички атрактивности. Поволната географска положба и поволните климатски услови (температура, врнежи, траење на сончев сјај, облачност, влажност на воздух и ветрови) претставуваат едни од многу важните и значајни фактори кои овозможуваат солидни преродби за туристичка експанзија на современите „номади“.

Планинската географска средина ги поседува најразновидните елементи на туристичките вредности и понуда. Може да се каже дека кај нас сè уште незагадените и со чиста еколошка средина, со чист планински воздух, оживотворени со хидрографски: реки, езера (природни и вештачки), релјефни форми на растителен и животински свет, секако се многу интересни и атрактивни за туристите.

Шареноликоста на пејзажот е секако многу значаен предизвик во насоката – можности за развој на туризмот. Сите овие набројани природни вредности ги има и го прават регионот на Берово и Малешевијата атрактивен.

Традиционални занаети

Во регионот сè уште се негуваат и практикуваат традиционалните занаети: копаничарство, кујунџиство, ковачкиот занает и папукчиство. Можете да видите како се изработуваат секаков вид на икони во византиска техника, комплетна иконографија, фрескопис и иконостаси од дрво. Копаничарите од Малешевскиот регион се познати и по квалитетната изработка на секаков вид резба – плитка, длабока, поткопана, ажурна и скулптурна, како и по раскошните декоративни елементи за ентериери.

Кујунџиството како занает бил неразделен дел од секојдневниот живот на Малешевци. Кујунџиите, за да им олеснат на домаќините, оделе од село во село и ги калаисувале бакарните садови. Папучиствоето (чевларството) е занает со длабоки корени во Малешевијата. Сè уште има наследници на првите папучии во Берово, кои што доследно

на нивните предци изработуваат и поправаат чевли за населението. Следењето на старите технологии и користењето на современите инструменти се користат за создавање на огромна разновидност од раскошни производи со карактеристики на поголемиот број занаети во Малешевијата. Кујунџиството и златарството како занаети биле неразделен дел од секојдневниот живот на Малешевци.

Жените како чувари на традицијата сè уште со голем ентузијазам ја обработуваат волната од овци и кози и изработуваат облека и јамболии, килими, пешкири, черги и др., во техники на ткаење, предење, плетење и везење.

Филцот е современа техника, но во Малешевијата е позната од многу одамна како правење на „калчини“ (потколеници и елеци за комитите). Потребата од заеднички настап ги испровоцира обработувачите на волна да се организираат и здружат во граѓански здруженија кои работат успешно и, освен уживањето, во своето хоби пронаоѓаат и економски интерес. Во општината постојат две активни организации на ова поле „Серафим“- Берово и „Ракотворби“, с.Русиново.

За заживување на ковачкиот занает и вметнување и промовирање на изработките во современото живеење, во Берово функционира и невладина организација која успева да ги вклопи традиционалното и потребата на современиот човек со вештите раце на ковачите кои освен вообичаените алати за работење (копачи, секири, лопати, рала...) изработуваат предмети кои наоѓаат примена во секојдневниот живот.

Народна носија песни и игри (ора)

Облеката којашто се носела во минатото денес е голема туристичка атракција. Интересниот дизајн, шаренила од бои, заедно со народните ора и песни, се еден белег кој кај секого остава трага. Народната носија претставува таква етнолошка вредност која побудува значаен интерес кај туристите. Атрактивноста во туристичка смисла, кај народната носија е содржана пред сè во естетските карактеристики. Усогласеноста на бројните елементи кои народната носија ги поседува, ја изразуваат нејзината убавина (Мариноски, 2001).

Атракции и манифестации во регионот како туристички мотиви

Атракциите се една од најважните компоненти во туристичкиот систем. Тие се главна мотивација за туристички патувања и се јадрото на туристичкиот производ. Манифестациските туристички мотиви претставуваат мошне атрактивен сегмент во туристичката понуда на Македонија. Со својот квалитет претставуваат едни од најзначајните фактори во развојот на туризмот. Манифестациите се јавуваат како основен туристички мотив, но често имаат и комплементарни карактеристики во туристичката понуда на овој простор (Мариноски, 2001).

Во Малешевскиот регион сè уште се негуваат и практикуваат традиционалните манифестации и настани кои го збогатуваат асортиманот на можностите за развој на туризмот и привлекување како на домашни, така и на странски туристи.

Културата и традицијата се богатство на народите, а нивната промоција е најмоќното средство за комуникација што магнетски ги привлекува луѓето да ги видат, слушнат и

доживеат вибрациите на овие безвременски категории, без разлика на припадност, земја и континент. Единствените маски, уникатната носија, хуморот, смеата и шегата, печалбарските песни, љубовта опеана низ вековите, традиционалните и модерни музички стилови, саеми и дегустации на производи, современи егзибиции, се малиот дел од мозаикот на Берово и Малешевијата.

Табела 1: *Календар на настани и манифестации во регионот на Берово*

Манифестација	**Месец на одржување**	**Локација**	**Содржина**
Ратевски карневал „Бамбурци“	20 јануари	с.Ратево	културно-забавна
Избор на најцврсто и најубаво декорирано јајце-Велигден	март/април	Берово	културно-забавна
Илинден „Вршник“	2 август	с.Русиново	културно-забавна
Ликовна колонија	10 – 18август	Берово	културна
Ден на општината	23 август	Берово	културно-забавна
Меѓународен фолклорен фестивал „Малешевски фолклорни средби“	23 – 28 август	Берово	културно-забавна
Етно Плоштад фестивал – меѓународен етно фестивал	24 – 28 август	Берово	културно-забавна изложбено- продажна гастрономска
Малешевијата на дланка			
Успение на Пресвета Богородица	28 август	Берово	религиозна
Меѓународно рели со теренски возила	октомври	м.Шушлевец Берово	авантуристичка
Денот на компирот во Малешевијата	11 октомври	Берово	Изложбено-продажна
Поход од с.Русиново до Петлец	декември	с.Русиново – врв Петлец	авантуристичка

Развојот на туризмот во општина Берово во многу голема мерка е поврзан со активностите во областа на културата и организација на културни настани.

Гастрономијата и туризмот се неодвоиво поврзани. Секој турист сака да истражува вкусови кои се различни од вкусовите кои може да ги вкуси во својата средина. Автентичната и органски произведена храна, како и пијалаците, претставуваат значаен сегмент на секој туристички производ кои влијаат за развојот на туристичката дестинација. За жал, тие во Македонија не се доволно валоризирани и затоа автентичната храна и пијалаци не се користат како компаративна предност. Гастрономскиот туризам претставува дел од културниот туризам, каде преку храната се истражува и открива културата и историјата на одредена средина. Значењето на автентичните, специфичните и органски производи е големо и може да придонесе за развој како на туризмот, така и на земјоделието, индустријата на храна и многу други гранки, со еден збор да придонесе за економски развој. Гастрономскиот туризам се разликува од агро-туризмот бидејќи претставува подгрупа на културниот туризам, а агро-туризмот е подзбир на селскиот, но и на гастрономскиот туризам. Во секој случај, гастрономскиот и агро-туризмот се нераскинливо поврзани.

Македонија, а и регионот на Берово располагаат со низа специфични и автентични јадења за чија подготовка се користат автентични или органски одгледани билки и животни. Гастрономскиот туризам директно или индиректно го поттикнува развојот на земјоделието и на економијата.

Овде постојат многу автентични полновредни и здравствено безбедни гастрономски производи кои успешно можат да се пласираат на туристичкиот пазар. Во креирањето, обликувањето, развојот и организација на гастрономските потенцијали на овој регион мораат да учествуваат како институциите, така и сите туристички субјекти. Неопходно е да се направи мапирање на производите, нивна заштита и промоција. Исто така, неопходна е едукација во насока на развој на гастрономскиот туризам.

Проекции за развој на туризмот во регионот

Општина Берово како дел од Источна Македонија низ кој тече реката Брегалница и кој изобилува со уникатна природа, има идеални услови за развој на многу алтернативни форми на туризам. Општината Берово со своите рурални населби се одличен магнет за туристи. Уникатни и полни со атрактивност, тие формираат сплет од алтернативни форми на туризам кој може да се продава како готов туристички производ. Оваа општина е една од водечките во Брегалничкиот регион во промоција на потенцијалите за развој на туризмот. Општината има подготвени стратешки документи и урбанистички планови како основа за развој на туризмот.

Во Стратегијата за одржлив развој на Општина Берово (2006-2011год.) и Акциониот план за имплементација, развојот на туризмот е една од стратешките цели. Соодветно на тоа, дефинирани се конкретни акциони чекори за остварување на оваа цел. Во 2005год., во соработка со Здружението на инженери за заштита на животната средина на Р. М. изработена е Стратегија за развој на ЕКО туризмот во Општина Берово, од која голем дел од предвидените активности веќе се реализирани. Во 2008год. усвоена е под Стратегија за рурален развој на Општина Берово, каде се дефинирани потенцијалите за развој на рурален туризам и се разработени конкретни акции. Општина Берово е дел од Националната стратегија за развој на туризмот, особено во делот на развој на алтернативен туризам.

Во периодот од 2005-2009 год., подготвени се Детални урбанистички планови за туристичките населби Суви Лаки и Беровско Езеро, кои се основа за понатамошниот одржлив развој на овие туристички локалитети.

Во 2008 год., подготвена е физибилити студија за парк на природата во Општина Берово, каде се дефинирани специфичните природни вредности во општината и начините на нивна заштита и промоција.

За промоција на локалните потенцијали за развој на туризмот и специфичните локални производи, од 2005год., во општина Берово функционира Туристички информативен пункт, преку кој се иницира подготовка на пакет на промотивни материјали– мултимедијално ЦД, брошури, туристички мапи кои, за жал, денес не е во функција.

Во Општина Берово има маркирано пет пешачки патеки кои се дел од Балканската трансферзала за планинарење и се објевени во Националната мапа за планински патеки,

како и во посебна мапа за Општина Берово. Во 2008-2009 год., ажурирани се и збогатени печатените материјали со брошурите „10 причини зошто да го посетите Берово", „Категоризирани приватни сместувачки капацитети", Туристички водич за Општина Берово, мултумедијално ЦД за туристичка промоција и постери. Во 2008год., промовиран е документарен филм за Туристичките потенцијали на Берово и Малешевијата, кој е преведен на англиски и француски јазик и наменет е за меѓународна промоција.

За промоција на културното наследство, Општина Берово има подготвено календар на културни настани, кој е публикуван во печатените материјали, како и на веб страната на општината. Берово е домаќин на Меѓународниот саем на традиционални производи „Малешевијата на дланка", кој се одржува на 26-28 август, по повод христијанскиот празник Успение на Пресвета Богородица. Оваа манифестација почнала како локален настан, продложена на регионално ниво, а од 2005 год. има меѓународен карактер и веќе е афирмирана како препознатлив туристички продукт за промоција на туристичките потенцијали и специфичните традиционални производи. Во последната недела од август се одржува и манифестацијата Малешевски фолклорни средби, како дел од Беровско културно лето. „Бамбурци" е специфичен обичај во с.Ратево кој традиционално се одржува во јануари и добива на масовност. Од 2008год., за промоција на еден од специфичните локални производи– компирот, во октомври Берово е организатор на настанот Денови на малешевскиот компир.

Како резултат на специфичните вредности, Општина Берово и регионот, веќе се дел од маршутите на странските туристи кои престојуваат во Берово 2-4 дена и претежно се заинтересирани за традиционалните вредности и природните убавини. Во поглед на иницирање на регионалната соработка за заедничка промоција, се активира процесот на брендирање на Малешевско-Пијанечкиот регион, во соработка со општините Пехчево и Делчево. Брендот Малеш има за цел да ги заштити и промовира специфичните регионални производи и туристички услуги. Општината Берово донесе и Стратегија за локален економски развој за периодот од 2014 – 2019 година, каде развој на туризмот и неговиот одржлив развој се дел од акциониот план во неа. Можностите кои се јавуваат за развој на туризмот во општина Берово и Малешевијата детално се анализирани и разработени во Стратегијата за развој на туризмот во Источниот плански регион, и како такви добро ја објаснуваат и проекцијата за развој на алтернативните форми на туризам.

Развојот на алтернативните форми на туризам се од големо значење. Секое делче од овој предел нуди своја алтернативна форма на туризам. Со малку поголемо ангажирање и максимално искористување на тоа што природата го нуди и човекот го создал, различните форми на туризам ќе станат препознатлив бренд за регионот на Берово и Малешевијата. Силните страни на овој дел од Македонија се само доказ дека селективниот туризам може да ја има доминантната улога во туристичката понуда. Убавата местоположба, богатата историја и културно наследство, природните вредности, традицијата, предводени од образован и стручен кадар ќе придонесат за лесен тек на работата.

Заклучок

Туризмот како појава во регионот на Берово и Малешевијата, со интензивно темпо, полека но сигурно се развива. Идните перспективи би биле трансформација на регионот

во профитабилна бизнис гранка. Тоа би бил огромен придонес кон равивање на многу селективни видови на туризам во регионот.

Со дефинирањето на селективните видови туризам, овозможена е јасна слика и определба на туристичка понуда со која би можеле да излеземе стабилни на туристичкиот пазар. Она што регионот на Берово го нуди како ресурс, преку негово согледување, се дојде до јасно образложение за појавите на селективен туризам во овој регион.

Регионот на Берово изобилува со природни вредности, со кои, врз основа на нивно разумно користење и правилно искористување ќе се придонесе за поставување на темели за постојан развој на туризмот. Малешевските Планини претставуваат реткост и непроценливо богатство исполнето со богата флора и фауна кои го разубавуваат овој регион. Одлични места за задоволување на потребите на туристите претставуваат реката Брегалница и нејзините притоки, потоа акумулационото Беровско Езеро кои создаваат поле од хидрографски вредности.

Она по што најмногу се издвојува регионот на Берово се значајните антропогените вредности, кои се чуваат и негуваат со векови. Туристите кои ја негуваат историјата и практикуваат ваков вид на туризам би биле воодушевени. Христијанството како доминантна религија во регионот и големиот број на цркви и манастири, секој поединец кој што бара мир и е следбеник на оваа религија, би уживал во прекрасните храмови. Големиот број споменици на културата придонесуваат забрзано да се развива културниот туризам. Културниот туризам ги заштитува историските, културните и природните ресурси во локалните заедници-руралните средини и градовите. Локалното население се мотивира да ги чува заедничките ресурси и добро да се грижат за нив. Се запознава со локалната историја и традициите, станува поинформирано, што понатаму може да го сподели со туристите.

Регионот на Берово засега поседува задоволителен број угостителски објекти од кои: хотели, одморалиште, домови, вили, ресторани, кои мора да работат на подобрување на услугата. Доколку би дошло до континуиран раст на приливот на туристи, би било потребно отворање на нови објекти. Со зголемување на туристичката понуда, нормално би дошло и до зголемување на бројот на туристи. Ако пак се следи трендот на раст и развој на туризмот, работата на угостителските капацитети би била постојана и со добра заработувачка.

Потребна е популаризација и промоција за идните потенцијални туристи да се запознаат со убавините и реткостите на самиот регион. Досегашниот развој на туризмот има голем придонес за вкупниот развој во регионот на Берово. Отворени се луксузни и традиционални угостителски објекти. Населението активно, но делумно, учествува во подобрување на условите за развој на туризмот. Полека се отвораат нови работни места кои би придонеле за подобра економска стабилност во регионот.

Растот и одржливиот развој на туризмот во регионот би требало да го засега секој оној кој што живее на овој простор. Доколку сите страни засегнати од туризмот заеднички дејствуваат, тогаш задоволството ќе е поголемо. Само со заедничко и синхронизирано планирање и имплементација на проектите за развој на туризмот, како и на целокупниот одржлив развој на локалната заедница, можеме да сметаме на бенефиции за сите.

Референци

1. Angelkova, T. (2010). *Specifični oblici povezivanja turizma i poljoprivrede na Staroj Planini*, University Singidunum, Belgrade, Serbia.
2. Angelkova, T. (2012). *Uloga specifičnih vidova turizma u revitalizaciji pograničnih područja između Srbije i Makedonije*, University Singidunum, Belgrade, Serbia.
3. Angelkova, T., Dzordzevic, M. S., Ristova, C. (2018). *The development of agro-tourism in the Northeastern Macedonia - From hospitality to tourist activities.* LAP - Lambert Academic Publishing, Germany . ISBN 978-613-9-85004-4
4. Dimitrov, N., Angelkova, T. (2014). *Менаџмент на туристички дестинации.* Самостоен издавач, Битола. ISBN 978-608-65616-2-8
5. Hall, D., Brown, F. (2000). *Tourism in peripheral areas*, Channel View, Clevedon
6. Мариноски, Н. (2001). *Туристичка географија* на РМ, ФТУ - Охрид
7. Мариноски, Н. (2006). *Туристичка географија*, ФТУ-Охрид
8. Методијески, Д., Димитров., Н. (2013). *Рурален Туризам*, УГД, ФТБЛ-Штип
9. *Подстратегија за рурален развој на општина Берово* (2008 – 2013)
10. *Стратегија за локален економски развој на општина Берово* (2014-2019)
11. *Стратегија за развој на еко туризмот во Берово* (2005), општина Берово
12. Ташков, Н., Методијески, Д. (2014). *Термален Туризам*, УГД,ФТБЛ-Штип
13. *Туристички акционен план на регионот Малеш – Пијанец* (2008)
14. Штетиќ, С. (2007). *Туристичка географија*, Селектор, Скопје

Веб страници:

1. Официјален веб портал на општина Берово: http://berovo.gov.mk/
2. http://visitberovo.mk/
3. https://berovobooking.com.mk/
4. http://maleshmountain.eu/index.php/mk/berovo
5. http://maleshnet.mk/
6. http://www.365.4d.mk/
7. https://issuu.com/goran_dimitrovski/docs/pijanec_i_males.pdf/11